

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Jelentés a M. Nemz. Múzeum könyvtáráról.** A M. Nemz. Múzeum könyvtára az 1884. évben 3371 kötet és füzet nyomtatvánnyal, 111 kézirattal, 4185 oklevéllel és levéllel, és 21 fényképmásolattal szaporodott; és pedig *ajándékkul kapott* 193 kötetet és füzetet, 31 kéziratot, 3928 oklevelet és levelet, 3 fényképmásolatot, *vásárolt* 712 kötet és füzet nyomtatványt, 80 kötet kéziratot, 257 darab oklevelet és levelet és 18 fényképmásolatot. A beérkezett *köteles példányok* száma: 2461 kötet és füzet. Könyvek, kéziratok, oklevelek, fényképmásolatok vásárlására: 3512 frt 14 kr. és kötésre: 1128 frt 50 kr., összesen tehát: 4640 frt 64 kr. fordított. Az olvasók száma 21,091-re ment, kik 39,150 kötet nyomtatványt, 1834 kéziratot és 8903 oklevelet használtak. A könyvtáron kívül házi használatra 1451 egyén 3217 kötet nyomtatványt kölcsönzött ki. Összesen tehát: 22,542 egyén használt 42,367 kötet nyomtatványt 1834 kötet kéziratot és 8903 oklevelet. A könyvtár állapotáról egyébként a könyvtárör évi jelentése más helyen nyújt tájékoztatást.

— **Jelentés a budapesti tudomány-egyetem könyvtárának rendezéséről, gyarapodásáról és forgalmáról 1884-ben.** Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr! Kegyelmes Uram!

Van szerencsém az egyetemi könyvtár 1884. évi működéséről végjelentésemet tiszteletteljesen megtenni, s egyszersmind a „Czimjegyzék“-et is hódolatteljesen bemutatni.

Összefoglalva a gyarapodás eredményét, az egyetemi könyvtár részint adományozás, részint vásárlás útján 3184 munkával, 6270 kötetben és 540 apró nyomtatvánnyal szaporodott.

A vásárlás legnagyobb része az évi átalányból telt ki, melyet Excellentiád kegyes volt ez évre 3000 frt rendkívüli dotációval megszorítani, részint, hogy az egyes irodalmi szakokban érezhető hiányok pótoltsanak, részint hogy a kötetlen könyvek bekötése eszközölthessék.

Adomány útján a korábbi évekhez mérve, nem sok munkával szaporodott a könyvtár s az adományozók közt legtöbbször a magyar, az osztrák, olasz és belga kormányok járultak gyarapításához. Jelesül: a magyar külügyi kormány a delegációk összes nyomtatványait, az osztrák kormány Benndorf Lykiai utazását s az egyes tartományok Törvény- és Rendeleti lapjait, a bécsi statisztikai hivatal kiadványait, a fiumei tengerészeti hatóság Évkönyveit, — továbbá a porosz, az olasz, a belga statisztikai hivatalok összeállításait, a magyar országgyűlés mindkét háza, a magyar kir. kormány: és pedig a vallás- és közoktatási, belügyi, honvédelmi, kereskedelmi, igazságügyi miniszteriumok kiadványaikat, a Törvénykönyveket, Rendeletek tárástb. voltak szivesek megküldeni.

Az orsz. statisztikai és Budapest fővárosi statisztikai hivatalok, a magyar kir. földtani intézet nagybecsű adományokkal gyarapították intézetünket.

Az egyetemek közül az utrechti, zürichi, freiburgi, kolozsvári egyetemek tudori értekezéseiket küldték be. Az Akadémia dei Lincei az „Atti“-k megküldését folytatta. A magyar tud. Akadémia, a bécsi cs. Akadémia összes kiadványaikkal ajándékoztak meg. Ezenkívül adományokat nyertünk a Franklin-társulattól, Gazdasági Egyesülettől, az aradi, budapesti: állami és egyetemi, debreczeni, komáromi, kecskeméti, pozsonyi nyomdaktól.

A mi a rendezési munkálatokat illeti, a folyó évben befejeztetett a theologiai szakosztály rendezése. Szerencsém volt azt Excellentiádnak a munka befejezése után azonnal bemutatni, s ez alkalommal a legbecsesebb és legdrágább nyomtatványokból egy kis kiállítást rögtönözni, mely az incunabulumok, könyvtári ritkaságok, metszetek és díszkiadások egynémelyikét szakcsoportokba osztva tüntette elő.

E munka befejezése után azonnal hozzá fogtunk a philosophiai szakosztály rendezéséhez, s ezt is szerencsésen bevégeztük. Ez utóbbi szak mintegy 3500 munkából áll, több mint 5000

kötetben, s kivált a mult századi bölcészek munkáinak első kiadásából nagybecsű példányokat foglal magában, mely nagyon érezhetővé teszi a folyó századi bölcészeti munkák hiányát. Excellentiád azon kegyessége, hogy a 3000 forintnyi dotatiót öt évre volt kegyes engedélyezni, lehetővé teszi azt, hogy annak idején, mikor a sor rákerülend, ezen a hiányon is legalább a legnevezetesebb munkák beszerzése által legyen segítve.

A mi még a rendezésből hátra van, az is több évre terjedő munka. Nincs felvéve még az encyclopaediák és vegyesek osztálya; ez azonban nem több mint 3—4 havi munka. Sokkal több, s előre ki sem számítható időt fog igénybe venni az apró nyomtatványoknak rendezése, valamint a törzskönyvtártól különválasztott, s apróbb szakokra osztott ritkaságok gyűjteménye. Ezek közül az értekezések felvételén dr. Márki másod ór már több év óta dolgozik, s az orvosi értekezések felvételével már el is készült. Hogy a munka mennél hamarabb befejezhető legyen dr. Márki úr hivatalos óráinak csak igen jelentéktelen részét fordíthatván rá, s mindenek felett, hogy e meglehetősen complicált munka bizonyos egyöntetűséggel hajtathassék végre — ezek rendezésével czimtározásával és beosztásával külön tisztviselőt fogok megbízni.

Épen e felvételi munkálatok előhaladottsága tüntette ki Kegyelmes Uram, hogy kisebb szakosztályoknak, a vegyeseknek s főként a folyóiratok becses és gazdag gyűjteményének oly módon leendő felállítása, hogy azok könnyen hozzáférhetőek és kezelhetőek legyenek, az eddigelé bebutorozott helyiségekben nem eszközölhető. Szükségessé vált ennél fogva a még be nem butorozott helyiségek felszereléséről gondoskodni, s Excellentiád erre kegyesen megadván az engedélyt, a bebutorozáshoz az illető iparosok már hozzá fogtak s a jövő év elején előreláthatólag már annyira készen lesznek a munkával, hogy a rendezést ezen szakokat illetőleg is tovább fogjuk folytathatni.

Az egyetemi könyvtár forgalmát illetőleg örömmel constatálhatom a tényt Kegyelmes Uram, hogy annak szaporodása még a mult évvel szemben is jelentékeny. Hazai és külföldi tudósok, bel- és külföldi intézetek, s az egész olvasókö-

zönség igen gyakran vették igénybe könyvtárunkat, mint arról Excellentiád az alább következő összeállításból kegyesen meggyőződhetik.

Ugyanis : a következő külföldi tud. intézeteknél szolgált könyvtárunk kikölesönzésnél közvetítőül :

a bécsi cs. és kir. udvari könyvtárnál,

„ „ „ egyetemi „

„ „ „ udv. állami levéltár igazgatóságánál,

„ „ „ Geologiai Intézetnél,

a berlini kir. könyvtárnál,

a berni városi könyvtárnál,

a czernovitzi cs. kir. egyet. könyvtárnál,

a boroszlói városi könyvtárnál,

a dresdai kir. nyilv. könyvtárnál,

a göttingai kir. egyet. „

a gráci cs. kir. egyet. „

a görliczi városi „

a hannoverai kir. „

az innsbrucki cs. kir. „

az *Argauische Cantonal-Bibliothek* igazg.-nál, Jekuliczban.

a krakói cs. kir. egyetemi könyvtárnál,

a lebergi „ „ „

a lipcsei „ „ „

a müncheni kir. állami „

a párisi franczia nemzeti könyvtár igazgatóságánál,

a prágai cs. kir. egyetemi könyvtárnál,

a prágai cs. kir. országos levéltárnál,

a Posen városa levéltáránál,

a rakonitzi főreáliskola igazgatóságánál, Csehországban.

A hazai jogakadémiák, lyceumok, gymnásiumok és reáltanodák zöme pedig majdnem kivétel nélkül, sőt még horvátországiak is vették igénybe könyvtárunkat.

A helybeli forgalmat a tullapon levő táblázat mutatja ki :

Nagyméltóságodnak

Budapest, 1884. december 31-én

alázatos szolgálja

Szilágyi Sándor,

az egyetemi könyvtár igazgatója.

Az egyetemi könyvtár forgalma 1884-ben.

Hó	Hány nap volt nyitva	Olvasók száma	A használt művek száma	Az olvasók általános száma	Legtöbben voltak	Legkevesebben voltak
Január.....	30	4293	5072	143	29. kedden 190	9. szerdán 124
Február.....	29	4616	5300	159	9. szombat. 223	29. pénteken 127
Márczius....	30	4466	5256	149	26. szerdán 199	31. hétfőn 134
Április.....	21	2635	2743	125	23. szerdán 156	1-én kedden 100
Május.....	29	2634	2924	90	17-én 123	11-én 41
Junius.....	11	547	623	54	4-én 75	13-án 4
Julius.....						
Augusztus..						
Szeptember..	22	2712	3348	123	25. csütörtök 215	9-én hétfőn 33
Október.....	31	5490	6406	177	30. " 242	4-én szombat 61
November...	30	5139	6414	170	20. " 268	29. szombat 78
Deczember..	27	4658	5464	170	13. szombat 225	28. vasárnap 65
	260	37197	43550	143	nov. 20-án 268	jun. 4-én 4-en.

Házon kívül 1667 kikölcsönöző 3822 művet használt.

A könyvtár olvasó-terme június 15-től szeptember 8-ig zárva volt.

— **A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának állapota, gyarapodása és használata és 1884-ben.** A könyvtár rendezésére vonatkozólag következő adatok állnak rendelkezésre. 1883-ig 48 szak volt rendezve, melyhez 1884-ben egy (t. i. az *encyclopaediai*) szak járult 139 munkával. Az előző évben megkezdett *gazdászati* szaknak rendezése is befejeztetett. Ezen szakban 1330 munkáról vétetett föl ezimás, a mi a mult évihez (530) képest 800 darab szaporodást mutat. Jelentékenyen szaporodott a történelmi szak is; 1883-ban ugyanis 4100-ra ment a catalogizált munkák száma; 1884-ben már 4631 munka volt lajstromozva.

Hátra van még az Incunabulumok és bibliographiai szak rendezése. Mielőtt azonban ezeknek lajstromozását megkezdendők, előbb a különböző szakokban leltározatlanul beállított munkákat lajstromozzuk.

A kéziratár rendezése is folyik. Remélni lehet, hogy néhány év múlva az is be lesz fejezve.

A könyvtár gyarapodása következő :

	munka kötet füzet		
A külföldi akadémiákkal, külföldi és hazai tud. társulatokkal folytatott csere útján.....	448	467	279 és 6 térkép.
Magánosok ajándékából.....	174	98	95 és 1 „
34 nyomda köteles példányaiból	322	151	251
Az Akadémia saját kiadásaiából	30	46	40
Vásárlás útján.....	357	565	107

Az 1884-ik évi összes gyarapodás tehát 1301 munka, 1327 köt. 772 füzetben és 7 térkép, mely számba azonban a 114 külföldi és hazai folyóirat nincs fölvéve.

A könyvtár olvasó-termében 1884. évben 9731 egyén 12,944 munkát használt; házon kívül 168 egyén 580 művet kölcsönzött ki. Összesen tehát 9899 egyén 13,524 könyvet használt. *H. Á.*

— **A szegedi Somogyi-könyvtárról**, a „Könyvszemle“ 1885-iki folyamában, mely sajtó alatt van, adunk jelentést.

— **A nyitrai püspöki könyvtár**, melynek a nagytudományú nyitrai püspök nagy áldozatkészséggel saját költségén külön palotát építtetett, rendezés alatt van s a jövő évben, *mint nyilvános könyvtár* megnyitatik a közönségnek. Állapotáról a jövő folyamban adunk részletes jelentést.

— **Adalék a löcsei nyomda történetéhez és Párizs Pápay Ferencz életrajzához 1709-ből.** Thaly Kálmán a „Századok“ decz. havi füzetében két érdekes ismeretlen adatot közöl, melyeket a következőkben ismertetünk.

A Rákóczy- és Bercsényi-család levéltárának iratai közt, melyek a kir. kamarai levéltárba kerültek, őriztetik Rákóczy egyik biztosának, Englmajer Jakabnak, Löcséről 1709. sept. 27-én Bercsényihez intézett levele, melyben többek közt ezeket írja :

„A melly nyomtatást kellek Excelligentiád parancsolatjából készíttetnem, *annak mustráját : micsoda betökkel fog lehetni ?* alázatosan elküldöttem Exciádnak. Az egész könyv 25 arcusból való lészen, ha úgy tetszene Exciádnak és *hány exemplár kívánatik ?* arról elvárom Exciád parancsolatját, tudhassak idein papi-

rosról provideálni. Hogy pediglen eddig haladott, oka az, hogy az ittvaló typographia egészen el van rakva egymástól s Bártfán más olyan munkájok volt kezek között, ki miá máshoz nem foghattak ; ugyan ottan fogják nyomtatni.“

A lőcsei Brewer-féle nyomda e szerint 1709-ben Bártfán működött. Itt azonban nem maradt soká ; a mint ugyancsak Thaly Kálmán előbbi kutatásaiból tudjuk, a következő év tavaszán Kassára költözött s csak a szatmári békekötés után kerülhetett vissza Lőcsére.

Érdekes volna tudni, vajjon mi lehetett azon 25 ívre terjedő könyv, melyet Bercsényi ekkor nyomtatott. Ezt megállapítani azonban a további kutatások feladata lesz.

A másik adat Rákóczy Ferencznek Munkácson, 1709. febr. 10-én kelt fejedelmi parancs-mintájából van véve, melyben többek közt Kis Marjai Albert máramarosi és erdélyi vicepraefectusnak ez utasítást adja :

„Nemzetes Vitézlő Dobozy István debreczeni bíró hívtünk parancsolatunkból adván Tiszteletes *Enyedi István* és *Pápai Páriz Ferencz nagy-enyedi professorinknak* 600 rhénes forintokat ; vévén azért Hűséged ezen kegyelmes parancsolatunkat : adjon említett hívtünknek a megírt summáig sőt, s annak felette bonificálja 300 kősoval.“

A nagy-enyedi iskola tanárai és növendékei a császári hadak elől bújdosván, tudvalevőleg Magyarországon, Rákóczy védelme alá vonultak, ki atyailag gondoskodott is rólók. — De vajjon e gondoskodáson kívül nem volt-e más oka is e bőkezű adománynak ? vajjon e két adat közt nines-e összefüggés ? A föltevés igen plausibilisnek látszik ; de egyelőre csak pusztá föltevés marad.

— **Horvát István születésének századik évfordulója.**
A „Magyar Könyv-Szemle“ mult évi folyamában jó előre felhívtuk a figyelmet Horvát István születésének századik évfordulójára s azon óhajunkat nyilvánítottuk, vajha tudományos és irodalmi köreink a nagy férfiú érdemeihez méltóképen ünnepelnék meg ama napot s hátrahagyott írataiból nevéhez méltó irodalmi emléket állítanának. Örömmel constatálhatjuk, hogy mindkét óhajtásunk beteljesedett. A Horvát-ünnepély, mely Székes-Fejérvárott f. év május hó 11-én tartatott, szinte országos jelentő-

ségre emelkedett. Részt vettek benne a fővárosi és vidéki tudományos és irodalmi társulatok, a legfőbb tudományos tanintézetek s a szomszéd megyék és városok hatóságai, valamint az ünneplőnek tanítványai közül igen sokan. Nem hiányzott az ünneplők sorából a M. Nemzeti Múzeum sem. Pulszky Ferencz igazgató vezetése alatt a könyvtár tisztviselői közül Majláth Béla könyvtár-őr, Barna Ferdinánd, tiszt. őr, Csontos János és dr. Szinnyi József segédőrök s dr. Fejérpataky László levéltárnok vettek részt az ünnepélyen. — A mi másik óhajtasunkat illeti, a m. tud. Akadémia irodalomtörténeti bizottsága elhatározta, hogy Horvát István nagybecsű „Mindennapját“ s leveleinek egész gyűjteményét legközelebb közrebocsátja. Az előmunkálatok már meg is kezdettek. — Egyúttal megemlítjük azt is, hogy ezen százados évfordulóra két életrajzi monographia jelent meg Horvát Istvánról: egyik Zsilinszky Mihálytól, ki a m. történelmi társulatban emlékezett meg a magyar őstörténelem bűváráról; — a másik dr. Vass Bertalantól, ki a székesfejérvári ünnepélyen az emlékbeszédet tartotta.

 — Adalék Szabó Károly „Régi magyar könyvtára“-hoz. 288 szám. Bártfa. 1647. Az SZ. DAVID PROFE-tanak ékes Rhythmusu SOLTARIVAL Es Azon Soltarokból szerzetett DICSIRETEKKEL 'S egyéb Istenes ÉNEKEKKEL és' HYMNUSOKKAL tellyes Könyv. Ezek után vadnak edgy-nehány áhétatos Imádságok, Mellyeket most uyabban ki-bocsatott és öregbitett, BARTFAN KLŐSZ JAKAB 1647 eszt. 12. r.

Berendezése következő. Az első lapon: „Következnek Ékes Rhythmusu HYMNUSOK Az Esztendőszakai Innepeknek rendi szerént, Adventre, azután Karatsonra tartozó Hymnusok s így az egyházi esztendőn végig egészen a 88-ik lapig. A 89-ik lapon kezdődnek „a Soltarokból való Isteni Ditsiretek következő számokban: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 12, 12 (kétszer) 13, 15, 16, 20, 23, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 34, 36, 37, 38, 42, 43, 46, 47, 50, 51, 52, 54 psalmus, 55 ps, 57 ditsiretek 58, 64, 65, 69, 70, 74, 77, 79, 80, 86, 91, 92, 94, 95, 100, 101, 102, 103, 116, 117, 120, 121, 122, 124, 125, 127, 128, 130, 133, 134, 137, 144 — 148. Ezen ditsiretekre következnek: „Innepekre való énekek, Adventre, Nagy Karatsonra stb, a 302-ik laptól „Invocatiok, 338-iktól: „Catechismusból való ditsiretek, 347-től „Urvacsorájáról való

ditsiretek," 356-tól, külömb-külobmféle ditsiretek 428-ig. Itt egy-két iv hiányzik a lajstromnak *f* betűjéig, mely ezen betűtől kezdve végig megvan. Czíme, tartalma és berendezése mutatja, hogy nem egyéb, mint a Gönczy-féle énekeskönyvnek egyik kiadása a sok közül. Ezzel egybe van kötve (289 szám. **Bártfa, 1647.**) *Psalterium Hungaricum* azaz Szent Dávid királynak és prophetának 150 Soltari; A franciai [*így*] noták és Rhythmusok szerint Magyar versekre fordítottak és rendeltettek; Szenci Molnár Albert által Bártfán. Nyomtatta Kloesz Jakab 1647. 12-r. Az eperjesi ág. ev. Collegium könyvtárából közli: *Hlorián Jakab*.

— **Könyvtári búvárlatok.** A nyári szünetidőben a Nemzeti Múzeum könyvtárának tisztviselőiből: *Majláth Béla* könyvtárőr a trencsén, turóc és árvamegyei könyvtárakban kutatott, hol a régi magyar és magyarországi nyomtatványokat tette tanulmány tárgyává. *Csontos* János segédőr a bécsi császári udvari könyvtárban megvizsgálta a *Zsigmond, V. László, Mátyás* és *II. Ulászló* királyok, továbbá *Zrednai Vitéz János* és *Janus Pannonius* könyvtárából származó kéziratokat, *Dr. Szinnyey József* őrségéd a müncheni királyi állambkönyvtárban levő régi magyar nyelvta-nokat és szótárakat tanulmányozta, végre *Dr. Fejérpataky László* levéltárnok a vaticáni könyvtárban dolgozott, hol a „*Monumenta Vaticana Hungariae*“ vállalat számára Gentilis bibornok s Magyarország pápai követének XIV. századbéli jelentéseit rendezte sajtó alá s a másolatokat és a kiszedett íveket az eredeti kéziratokkal összehasonlította. Ezen könyvtári búvárlatokkal kapcsolatában megemlítjük, hogy tudósainkból: *Fraknoi Vilmos* mint a „*Monu-menta Vaticana Hungariae*“ vállalat szerkesztője és *Pesty Frigyes* mint ezen vállalat munkatársa a vaticáni könyvtárban és levé-tárban, *Szilágyi Sándor* Bethlen Gábor korára az admonti benedekrendiek könyvtárában, *Dr. Thallóczy Lajos* Bosnia történe-tére a horvát, slavon, dalmát, szerb, gallicziai és oroszországi könyvtárakban és *Dr. Abel Jenő* a bártfai művelődési viszo-nyokra a bártfai városi levéltárban kutattak. Örömmel regis-tráljuk, hogy a könyvtári rendszeres búvárlatok *Kovachich, Jankovich* és *Horvát István* óta, kik a hazai és külföldi könyv-tári búvárlatoknak úttörői voltak, évről évre nagyobb tért hódí-tanak szakférfaik körében. S mig azelőtt minden kutatás csak a könyvtárak hungaricáinak általános, sokszor felületes, felsorolá-

sára szorítkozott, addig ma a munkafelosztás elve szerint, kiki a maga szakmájára különösen és alaposan kutat, ezért az eredmény is sokkal kielégítőbb most mint ezelőtt. De még távol vagyunk attól, hogy a hazai és külföldi könyvtáraknak írott és nyomtatott hungaricáit, oly rendszeresen ismerjük, mint ez történetírásunk és művelődéstörténetünk érdekében kívánatos volna. Ezért szükségesnek tartjuk, hogy a könyvtári kutatások ügyét a kormány vagy a m. t. Akadémia történelmi bizottsága karolja fel s tegye támogatásával akkép sikeressé, hogy szakférfiak számára három irányban tudományos ösztöndíjakat tűzzön ki: 1. a magyarországi vonatkozású kéziratok, 2. a magyarországi vonatkozású oklevelek és levelek, 3. a magyarországi vonatkozású nyomtatványok rendszeres kinyomozására, miáltal Európaszerte elszórt forrásaink ismerete jelentékenyen gyarapodni fog. A magyarországi emlékek megismerésére és föntartására van országos alapból dotált s állami felügyelet alatt álló bizottságunk, ideje volna már a mindenfelé elszórt magyarországi vonatkozású írott és nyomtatott emlékek összegyűjtéséről is gondoskodni, ezeket rendszeres ösztöndíjak által felkutatni s az eredményt *egy szervezendő országos bibliographiai hivatalban*, mely a kormánynak és kutatóknak utbaigazítással és felvilágosítással szolgálna összpontosítani. Ajánljuk ezen indítványt az illetékes körök szives figyelmébe.

— **Kudora Károly** budapesti egyetemi könyvtártiszt, kit a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium saját könyvtárának rendezésével bizott meg, a nyári szünetidőben nagyobb külföldi tanulmányutat tett. Meglátogatta a boroszlói, berlini, frankfurti, heidelbergi, darmstadti, stuttgarti, würzburgi, augsburgi, nürnbergi, müncheni, lipcsei, dresdai, prágai és bécsi könyvtárakat, melyeknek berendezését és administrációját, továbbá incunabulum és metszetgyűjteményeit tette tanulmány tárgyává. Kutatásairól igen érdekes részleteket hallottunk. Óhajtjuk, hogy utazásának eredményét külön tanulmányban tegye közzé.

— **A Nemzeti Múzeum könyvtárának „Szent István legendája Hartvietől“** című, körülbelül 1200-ból származó kéziratáról, mely irodalmunkban „*frankfurti codex*“ néven ismeretes s a boldogemlékü József nádor hazafias adományából került a Múzeum könyvtárába, Dr. Pauler Gyula szövegkritikai tanul-

mányt irt, mely a Századok 1884-iki folyamában (739—749. l.) látott napvilágot.

— **A Nemzeti Múzeum Könyvtára** az 1884. év folyamán egy gazdag családi levéltárral szaporodott. Az ősrégi Csák genusból eredő Kisfaludy család elhatározta, hogy rendkívül becses levéltárát a Nemz. Múzeumban helyezi el letétemény gyanánt. A levéltár eddig Badaacsony-Tomajban őriztetett Kisfaludy Sándor úrnál, hová Niczkról (Vasmegyéből) szállítottott. Kisfaludy Sándor úr felszólítása következtében *Dr. Fejérpataky* László levéltárnokot küldte a Múzeum igazgatósága a levéltár átvételére; ki feladatának 1884. év júl. 10—16-ika közt meg is felelt.

A helyszinén eszközölt lajtmozás a leggazdagabb családi levéltárak egyikének bizonyította a Kisfaludy családot; s a Badaacsony-Tomaj levéltár, hozzá adván szintén az 1884. év folyamán Vég-helyi Dezső veszprémi alispán által beküldött s ugyan e levéltárhoz tartozó iratokat, a következő számadatokat tünteti föl:

Árpádkori oklevél.....	45 db
XIV. századi oklevél.....	119 db
XV. „ „.....	681 db és egy csomag töredék
XVI. századi 1526-ig.....	209 drb

A mohácsi vész előtti oklevelek száma: 1054 drb és egy csomag töredék.

Ehhez járul a következő századok gazdag anyaga u. m.

XVI. századi oklevél.....	680 drb
XVII. „ „.....	527 „
XVIII. „ „.....	423 „
XIX. „ „.....	878 „

Vegyes tartalmú iratok, másolatok,
fogalmazványok, genealogiai táblák,
indexek..... 149 drb

Összesen mintegy..... 3881 drb és több csomag töredék.

A levéltár legrégibb darabja 1201-ből való, Imre király oklevele; s ez jelenleg a legrégibb magyar királyi oklevél, melyet a Múzeum eredetiben őriz, Sajnos, hogy a Kisfaludy levéltárnak egy még régibb darabja, ugyancsak Imre királynak 1198-iki oklevele, melyet Horvát István még facsimilében ki is adott, azóta eltűnt a levéltárból.

Az oklevelek gazdag sorozatából kiemelünk különösen két régi armalist. Egyik a *Kisfaludy családé, mely 1419-ben kapta ezímerét Zsigmond királytól*; a másik a *Vadkertieké 1415-ből*.

Az oklevelek a Dunántúli részekre vonatkoznak; a levéltár felállítása és rendezése folyamatban van.

— Az „**Archivio Storico**“-nak összes folyamait szerezte meg közelebb a m. tud. Akadémia könyvtára. Tekintve, hogy ezen történeti becsű folyóirat, magyarországi vonatkozású közleményekben fölötte gazdag, s főleg a közép- és renaissance-korra igen becses, nálunk nagyobbreszt ismeretlen adalékokat tartalmaz, ezen acquisitiot történetírásunk érdekében melegen üdvözljük s reméljük, hogy a m. t. Akadémia könyvtári igazgatóságának sikerülni fog idővel a külföldi tudományos Akadémiák és társulatok összes publicatióit lassan-lassan completirozni és megszerezni.

— **Adalék hazai tanodai drámáink bibliographiájához.** Hazai tanodai drámáink bibliographiai jegyzékét egy becses adalékkal kell pótolnunk, melyet *Thaly Kálmán* történészünk s folyóiratunk munkatársa volt szíves velünk közleni saját gazdag könyvtárából. Teljes czíme a következő:

„*Bacchusnak vig birodalma.* Melynek eLLenkező PrVDentIVs ez farsangI VDőnek tVLaIDonsága szerint aLázatosan feJét haIt. Recreationak okáért vigasság szerető Auditoriumnak. A Nagyságos, Tekéntetes, Nemes, és nagy Reménségő Negyedik, Harmadik, és Második Oskola béli *Pesti Scholarum Piarum* Gymnasiumjának jó erkölcsű Iffiuságától. VgYan ez szabaD, és KIRÁLYI Pest Városában sok féLe VIgasságól [sic] eLő MVtatott. [= 1725].

Colophonja: Nyomtattatott Budán Landerer János Sebestyén által 1725. Esztendőben. — 4r. 2 sztlan lev.

Különösen becsessé teszi e művet az a körülmény, hogy az eddigi ismeretes nyomtatott színi programmok közt a legrégebb, mely magyar nyelven van szerkesztve. Összevetve ezt a jelen közleményünkben található sárospataki programmal, mely azonban csak kéziratban maradt fenn, a magyar nyelvű színi előadások gyakorlatát néhány évtizeddel előbbre kell tennünk, mint eddigi adataink alapján véltük. Fogadja a t. közlő úr e becses adalék átengedéscért szíves köszönetünket.

— **Országos hírlapkönyvtár.** Egy országos hírlapkönyvtár létesítésének eszméjével foglalkozik *Trefort Ágoston* vallás- és közoktatási m. kir. miniszter úr, kinek a hazai könyvtártügy és bibliographia annyit köszön. Ez ügyben az ő elnöklete alatt f. évi június havában szakértői értekezés volt, melyen Pulszky Ferencz, Majláth Béla, Hunfalvy Pál, Fraknoi Vimos, Szilágyi Sándor, Sztoczek József, Szabó József, Szily Kálmán, Szász Károly és Szalay Imre vettek részt. Ez értekezleten abban történt megállapodás, hogy a fővárosi közkönyvtárak közt a Nemzeti Múzeum könyvtárának hírlapgyűjteménye a leggazdagabb és legrendezettebb levén, ennek kiegészítése és rendezése a fővárosi két közkönyvtár hírlapgyűjteményéből és az ország egyéb hozzáférhető gyűjteményeiből elhatározott s az előmunkálatok végrehajtásával id. Szinnyi József az egyetemi könyvtár első öre, ismert hírlapstatistikus akképen bizatott meg, hogy megtartva mostani állását, a múzeumi könyvtárba délelőtti szolgálatra ideiglenesen beosztatott, melléje két napi díjnak rendeltetett s a múzeumi könyvtár hírlapgyűjteményének rendezése, lajstromozása és kiegészítése, tekintettel a főváros többi gyűjteményeire, tétetett feladatául. Szinnyi ezen minőségben a Nemzeti Múzeum igazgatójának van alárendelve, a hatóságokkal való levelezéseket és reclamatiókat a múzeumi könyvtárór nevében és aláírásával intézi s jelentéseit a múzeumi Igazgatóság utján terjeszti fel a Miniszteriumhoz. A vallás- és közoktatási miniszter az előmunkálatok keresztülvitelére 2000 forintot vesz fel a jövő évi költségvetésbe, s azoknak végrehajtása után főtartja magának a végleges elhatározást. Az előmunkálatok ez irányban már megkezdődtek; előhaladásukról és befejezésükről annak idejében értesíteni fogjuk olvasóinkat.

— **Nagylaki István Breviariuma 1489-ből.** A múzeumi könyvtár kéziratgyűjteményének ez évi gyarapodásáról a kimutatást *Majláth Béla* könyvtárór évi jelentésében találják olvasóink. E szerzeményekből kiemeljük e helyütt *Nagylaki István* bácsi és fejférvári kanonok Breviariumát, mely 1489-ben a tulajdonos megrendelésére valószínűleg a hazában készült s egyike azon kevés festett kéziratoknak, melyeket nálunk a renaissance hozott létre. A kéziratot fényes lapszéli díszítések, arany initialek és a tulajdonos monogramja ékesítik, s a múzeumi könyv-

tár 1200 márkáért, Rosenthal müncheni antiquariustól, szerezte azt meg gyűjteménye számára. Részletes leírását más alkalommal adjuk.

— A párizsi „*Gazette Archéologique*“ 1883-iki folyama Müntz Jenő tollából: „*Le Missel de Mathias Corvin a la bibliothèque royale de Bruxelles*“ czim alatt a brüsseli királyi könyvtár Corvin-Missaléjáról hoz ismertetést (116—120 l.), melyből átveszszük a következőket. Szerző ismertetvén a codexet, melyet Mátyás király számára Attavantes 1485-ben festett, kiemeli, hogy Attavantes Florenczben 1452-ben született és valószínűleg 1511-ben meghalt, hogy művészi reputációját egy *Missale festésével állapította meg*, melyet 1483-ban festett s mely jelenleg a lyoni székesegyházban őriztetik, elmondja továbbá: hogy Attavantes Mátyás király és az urbinói herczeg számára több évig dolgozott, hogy 1494-ben *Sernigi* Kelemen számára egy *Thomas Aquino* czimű kéziratot festett és egy *Bibliát*, mely Milanesi szerint azonos azzal, melyet II. Gyula pápa a portugali királynak ajánlott fel, s mely ez idő szerint a *belemi* monostorban őriztetik, hogy 1500-ban a prato-i székesegyház számára 2 Antiphonariumot és 1505—1511-ig ismét két Antiphonariumot a florenczi székesegyház számára festett és hogy ez évben a miniaturnak nyomát vesztjük. A cikkhez, mely nem öleli fel az Attavantes által festett összes codexeket, egy fénynyomatú másolat van mellékelve, mely a *Missale* czimlapjának felét ábrázolja, s minden inkább mint sikerült. — Birjuk a folyóirat kiadójának Levi A. urnak ígéretét, hogy a párizsi nemzeti könyvtár 3 corvin-codexének díszlapjait a Nemzeti Múzeum könyvtára számára le fogja fényképeztetni.

— II. Ulászló király imádságos könyve, melyet évtizedekkel ezelőtt a krakkai egyetemi Jagello-könyvtárból herczeg Czartoryski könyvtárába kikölesönöztek s azóta tévedésből itt tartottak, ez év folyamán ismét visszakerült egykori régi helyére a krakkai egyetemi Jagello-könyvtárba. A kézirat 8-ad rétű hártján van kiállítva s lombozatos lapszéli díszítések, lapnagyságú miniatürök és arany initialék ékesítik. Jellemére nézve valószínűleg a cseli könyvfestő iskolának terméke. A kézirat vörös bársonyba van kötve, II. Ulászló czimere azonban sem a czimlapon, sem a szövegben nem fordul elő. Provenientiáját egykorú bejegyzések igazolják. Így az első táblán levő ezüst

lapra a következő XVI. századbeli bejegyzés van bevésve: „*Wladislawa II. Krola Wegerskiego ij Czeskiego Syna Kazmierza Kr. Pol.*“ továbbá az 1^b levélen ezen egykorú bejegyzés áll: „*Hic liber Vladislai secundi Regis Vngariae et Boemiae, Casimiri Poloniae Regis filii opera Joannis Drzewicky Scholastici Lanciciensis, Canonici Cracoviensis ex Bohemia nactus et in pignus perpetui amoris honore et virtute clarissimo Domino d. Adamo de Drzewica S^{ae} R^{ae} Mattis a Secretis, fratri carissimo donatus Anno gratiae millesimo Quingentesimo quarto.*“ Ezen egykorú bejegyzések a kéziratot II. Ulászlónak tulajdonítják, s különösen az utóbbiból kitűnik, hogy az imádságos könyvet *Drzewicky János* krakkai kanonok Csehországból szerezte és *Drzewicky Ádám* testvérének és II. Ulászló király titkárának 1504-ben, tehát még a király életében ajándékozta. A kéziratot a krakkai könyvtár címeliái közt őrzi. Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy a magyar királyok, királynék és királyi hercegnők imádságos könyveiből a következők maradtak fenn: 1. *III. Béla király Psalteriuma* a Nemzeti Múzeum könyvtárában, (provenientiáját azonban csak régi hagyomány igazolja), 2. *II. Endre király szerencsétlen nejének a meraniai Gertrudnak Psalteriuma* Cividaleban, 3. *Erzsébet hercegasszonynak Psalteriuma* ugyanitt, (mindkettőt ismertette Fraknói Vilmos a Könyvszemle 1882. folyamában), 4. *Nagy Lajos király leányának Mária hercegnőnek latin-németlengyel Psalteriuma* St. Floriánban, 5. *Mátyás király nagyszerű Missaléja* Brüsszelben és *Breviariuma* Rómában, 6. *Beatrix királynő Antiphonaléje* Bécsben, *Boldogasszony officiuma* Mülkben és *Psalteriuma* Wolfenbüttelben. A többi királyi imádságos könyvek vagy elvesztek vagy még valahol ismeretlenül lappanganak.

— **Barátosi Mirese János** könyvtárát, melyet a boldogult történetbúvár 15 évi velenzei állandó tartózkodása alatt nagy áldozattal és szakismerettel gyűjtött össze, a vallás- és közoktatási m. kir. miniszterium a budapesti egyetemi könyvtár számára 2000 forintért megvásárolta. A könyvtár több ezer kötetből áll s különösen magyarországi vonatkozású olasz munkákban, továbbá olasz történeti és irodalomtörténeti forrásmunkákban gazdag. A gyűjtemény rendezése és lajstromozása folyamatban van.

— **Könyvtári Catalogusok kiadása.** Örömmel regisztráljuk, hogy könyvtáraink lajstromozása évről-évre rendszeresen halad előre, s alig van év, hogy néhány kisebb könyvtár ki ne adná könyveinek jegyzékét. Ezen jegyzékekről, melyek az utolsó három évben meglehetősen számmal jelentek meg, továbbá a hazai könyvtárak lajstromozási mozgalmairól és *Szinnyey* Gerzson „a sárospataki könyvtár története“ című munkájáról a „Könyvszemle“ jövő folyamában el fogjuk mondani nézetünket.

— „*Centralblatt für Bibliothekswesen*,“ cím alatt új havi folyóirat indult meg ez évben dr. *Hartwig O.* hallei egyetemi főkönyvtárnok szerkesztése alatt, számos szakférfiú és ügybarát szellemi támogatásával Lipesében, *Harrasowitz O.* lipesei könyvtár és antiquarius kiadásában. A folyóirat az általános könyvtártudomány és bibliographia művelését s a könyvtárnokok érdekeinek érvényesítését tűzte ki célul. Eddigi közleményei a könyvtári adminisztráció vívmányaihoz, az európai könyvtárak tisztviselőinek díjazásához s több fontos bibliographiai kérdéshez nyújtanak becses adalékokat. Folyóiratunk feladatán kívül esik, e szaklappal tüzetesen foglalkozni, megjegyezzük azonban, hogy a dr. *Naumann* által alapított s 30 éven át főtartott „*Serapeum*“ sajnos megszűnése és a dr. *Petzholdt*-féle, ma is főnnálló „*Anzeiger*“ hanyatlása óta a szakférfiak régen érzik ily folyóirat hiányát az irodalomban. S hogy az új szaklap a könyvtártudomány és bibliographia mai színvonalán fog maradni, arról nemesak eddigi közleményei, munkatársainak válogatott névsora, hanem főleg kitűnő szerkesztőjének, dr. *Hartwig O.* főkönyvtárnoknak neve, ki ma Németországban a legkiválóbb könyvtári adminisztrátorok egyike, nyújtanak biztosítékot. De van különös okunk is e folyóirattal foglalkozni, mert itt jelent meg először dr. *Gebhardt O.* ismertetése a göttingai ismeretlen *Corvin-codex*ről, melyet más helyen egész terjedelmében közlünk, s itt látott napvilágot dr. *Islar* hamburgi volt főkönyvtárnok közleménye az állítólagos hamburgi *Corvin-codex*ről, melyet mint tévedésen alapulót folyóiratunk jövő folyamában fogunk helyreigazítani. Ajánljuk e folyóiratot a szakférfiak figyelmébe.